PÄRANDTAIMED MINEVIKUS JA TÄNAPÄEVAL

REET PALUSALU LOENGU LISAMATERJAL

www.palusaluaiad.ee

Interreg
Estonia – Latvia
Co-funded by the European Union
PALUSALU AIAD

Mis on pärandtaimed?

“In Estonia, native plants have also been called native varieties, old varieties, heritage varieties, and selected varieties. It is agreed that indigenous varieties are plants that have adapted to the local climate. Their value lies in their genetic origin and cultural heritage, in the diversification of nature. A plant can be considered indigenous if it has been grown by generation after generation in the local climate for more than fifty years.”

(Loodusveeb, Eesti Keskkonnaagentuur)

Definitsioon kokkuvõttes:

Pärandtaim (pärandsort) on taimeliik või sort, mida on kasvatatud põlvest põlve vähemalt ~50 aastat. Nad on kohastunud kohalike kliima- ja kasvutingimustega, neil on **kultuuriline ja geneetiline väärtus**, ning nad aitavad säilitada **bioloogilist mitmekesisust**.

Pärandtaimede roll minevikus

- Toidu- ja ravimtaimed, mis kindlustasid ellujäämise.
- Kaunistasid taluaedu ja kirikute ümbrust.
- Kandsid edasi rahvapärimusi ja kombeid.

Pärandtaimede roll tänapäeval

- Bioloogiline mitmekesisus – säilitab vanu sorte ja geneetilist rikkust.
- Kohaliku identiteedi hoidmine – jutustavad lugusid meie esivanematest.
- Looduslähedane aiapidamine – kohastunud, vähenõudlikud, sobivad ökokasvatuseks.
- Esteetiline väärtus – loovad sideme vana ja uue vahel aias.

www.palusaluaiad.ee © | www.minulillepeenar.ee | Palusalu Aiad OÜ |
Materjalide paljundamine ja edasi jagamine on keelatud.

Regionaalsed pärandtaimed Eestis ja Lätis: mõned näited

Eestis

- Floksid (Phlox paniculata) – taluaedade klassika
- Sirelid (Syringa vulgaris) – igas taluaia nurgas
- Pojengid (Paeonia lactiflora) – luksuslikud õitsejad
- Päevaliiliad (Hemerocallis sp.) – pikaealised, vähenõudlikud
- Sinine käoking (Aconitum napellus) – uhke vanade aedade püsik

Lätis

- Aed-iirised (Iris germanica) – levinud taluaedade püsikud
- Astilbed (Astilbe sp.) – lopsakad õitsejad, taluaedade lemmikud
- Hostad (Hosta sp.) – pikaealised, varjulembesed lehtilutaimed
- Floksid (Phlox paniculata) – populaarsed nagu Eestis
- Pojengid (Paeonia lactiflora) – traditsioonilised ilutaimed

Miks kasvatada pärandtaimi?

- Kliimataluvus: nad vajavad vähem hoolt ja on vastupidavad.
- Kultuuri ja looduspärandi säilitamine.
- Aia unikaalne ilme, mida tänapäeva sordid alati ei anna.

✍️ **Minu ideed:**

www.palusaluaiad.ee © | www.minulillepeenar.ee | Palusalu Aiad OÜ |
Materjalide paljundamine ja edasi jagamine on keelatud.

ÜLESANNE

Kirjuta siia 2–3 taime, mida tead oma kodukohast või lapsepõlvest ja mis võiksid olla pärandtaimed:

_____

_____

_____

_____

_____

Avasta oma aia jaoks kõige kaunimad taimekombinatsioonid!

LAE ENDALE KA TASUTA ALLA NIMEKIRI:
10 TÄIUSLIKKU TAIMEPAARI

Nimekirja allalaadimiseks mine aadressile:
palusaluaiad.ee/taimepaar

www.palusaluaiad.ee © | www.minulillepeenar.ee | Palusalu Aiad OÜ |
Materjalide paljundamine ja edasi jagamine on keelatud.

MANTOJUMA AUGI PAGĀTNĒ UN MŪSDIENĀS

REET PALUSALU LEKCIJAS PAPILDU MATERIĀLS

www.palusaluaiad.ee

Interreg
Estonia – Latvia
Co-funded by the European Union

PALUSALU AIAD

Kas ir mantojuma augi?

“In Estonia, native plants have also been called native varieties, old varieties, heritage varieties, and selected varieties. It is agreed that indigenous varieties are plants that have adapted to the local climate. Their value lies in their genetic origin and cultural heritage, in the diversification of nature. A plant can be considered indigenous if it has been grown by generation after generation in the local climate for more than fifty years.”

(Loodusveeb, Igaunijas Vides aģentūra)

Definīcija kopsavilkumā:

Mantojuma augs (mantojuma šķirne) ir augu suga vai šķirne, kas audzēta paaudzēs vismaz ~50 gadus. Tie ir pielāgojušies vietējiem klimatiskajiem un augšanas apstākļiem, tiem ir kultūras un ģenētiskā vērtība, un tie palīdz saglabāt bioloģisko daudzveidību.

Mantojuma augu loma pagātnē

- Pārtikas un ārstniecības augi, kas nodrošināja izdzīvošanu
- Rotāja lauku sētas un baznīcu apkārtni
- Nodoja tālāk tautas tradīcijas un paražas

Mantojuma augu loma mūsdienās

- Bioloģiskā daudzveidība – saglabā vecās šķirnes un ģenētisko bagātību.
- Vietējās identitātes saglabāšana – stāsta par mūsu senčiem.
- Dabas tuvā dārzkopība – pielāgoti, mazprasīgi, piemēroti ekoloģiskai audzēšanai.
- Estētiskā vērtība – rada saikni starp veco un jauno dārzā.

www.palusaluaiad.ee © | www.minulillepeenar.ee | Palusalu Aiad OÜ |
Materjalide paljundamine ja edasi jagamine on keelatud.

Reģionālie mantojuma augi Igaunijā un Latvijā: daži piemēri

Igaunijā

- Floksi (Phlox paniculata) – lauku dārzu klasika
- Ceriņi (Syringa vulgaris) – katrā lauku sētā
- Paeonijas jeb peonijas (Paeonia lactiflora) – grezni ziedi
- Dienziedes jeb hostas lilijas (Hemerocallis sp.) – ilgmūžīgi, mazprasīgi augi
- Zilais staipeknis / zilais akonīts (Aconitum napellus) – iespaidīgs veco dārzu augs

Latvijā

- Dārza īrisi (Iris germanica) – izplatīti lauku dārzos
- Astilbes (Astilbe sp.) – kupli, iecienīti ziedi lauku dārzos
- Hostas (Hosta sp.) – ilgmūžīgi, ēnmīļi lapu augi.
- Floksi (Phlox paniculata) – populāri tāpat kā Igaunijā
- Peonijas (Paeonia lactiflora) – tradicionāli dekoratīvi augi

Kāpēc audzēt mantojuma augus?

- Klimata izturība: prasa mazāk kopšanas un ir noturīgi
- Kultūras un dabas mantojuma saglabāšana

Unikāls dārza izskats, ko mūsdienu šķirnes ne vienmēr spēj dot

✍️**Pierakstiem**

www.palusaluaiad.ee © | www.minulillepeenar.ee | Palusalu Aiad OÜ |
Materjalide paljundamine ja edasi jagamine on keelatud.

NELIELS UZDEVUMS DALĪBNIEKIEM

Uzraksti 2–3 augus, kurus tu zini no savas dzimtās vietas vai bērnības, un kas varētu būt mantojuma augi:

_____

_____

_____

_____

_____

Atklāj savam dārzam vis skaistākās augu kombinācijas!

LEJUPIELĀDĒ ARĪ BEZ MAKSAS SARAKSTU:
10 IDEĀLI AUGU PĀRI

Lai lejupielādētu sarakstu, dodies uz adresi:
palusaluaiad.ee/taimepaar

www.palusaluaiad.ee © | www.minulillepeenar.ee | Palusalu Aiad OÜ |
Materjalide paljundamine ja edasi jagamine on keelatud.